

NATIONALREGNSKABET OG DETS ANVENDELSE

Endskønt den nye renaissance for nationalregnskabet er kort, har udviklingen været rivende.

Endnu i årene før krigen sigtede man gennemgående ikke videre end til at komme frem til forskellige aggregater, som nationalindkomst, nationalprodukt, konsum og investering. Først med J. R. W. Stones behandling af nationalregnskabet i »Definition and Measurement of the National Income and Related Totals«¹⁾ kommer denne særlige form for behandling af de enkelte størrelser i de økonomiske kredsløb helt frem i rampelyset, endskønt Ragnar Frisch væsentlig tidligere havde interesseret sig herfor.

Når regnskabet sejrede over aggregaterne, er det lige til; regnskabet giver meget mere, og derfor er det et bedre arbejdsinstrument, idet specifikationerne gør det muligt at opstille de aggregater, som man er interesseret i i en given situation. I det hele taget gør regnskabet det muligt at følge de forskellige del-størrelser indbyrdes sammenhænge.

Der foreligger efterhånden en ikke ringe litteratur om nationalregnskabet. I det følgende skal navnlig på grundlag af to værker²⁾ anføres nogle betragtninger over nationalregnskabet og dets anvendelse.

I »Income and Wealth«, som omfatter 8 afhandlinger fra mødet i »International Association for Research in Income and Wealth«, Cambridge 1949, fremhæver franskmanden Jan Marczewski, hvorledes nationalregnskabet er vel forankret i fransk økonomisk tankegang, idet det kan føres helt tilbage til Quesnay's *Tableau Economique*.

Det var dog først, som nævnt, med Stones »Definition«, at nationalregnskabet rigtig blev genopdaget.

Stone — nationalregnskabets »grand young man« — lægger for i »Income and Wealth« med en afhandling: »Functions and Criteria of a System of Social Accounting«. Han fremhæver straks, og det synes typisk engelsk, »at et nationalregnskab er en *praktisk* måde at beskrive, hvad der sker inden for et økonomisk system, i det omfang dette kan udtrykkes gennem transaktioner mellem forskellige konti og ved hjælp af et dobbeltbogholderi-system.«

Stones system kræver tre klassificeringer nemlig: 1) visse konti, 2) visse sektorer og 3) visse transaktioner. Alle tre klassificeringer kan gøres mere eller mindre specificerede alt efter, om man ønsker mere generelle oversigter eller vil drive detailstudier.

Stone har tre konti: operating account (produktionskonto), appropriation account (indkomstkonto) og resting account (konto for opsparing og investering).

Det færreste antal sektorer, han benytter sig af i denne fremstilling, er fire, nemlig: Business Enterprises, Households and Non-profit-making Bodies, Public Collective Providers, Rest of the World.

Endelig opererer han med en række transaktioner (indførsel, direkte og in-

¹⁾ League of Nations, Committee of Statistical Experts: Report of the Sub-Committee on National Income Statistics — Appendix: Definition and Measurement of the National Income and Related Totals.

²⁾ Income and Wealth, Series 1, Bowes and Bowes, Cambridge 1951, 297 sider; International Association for Research in Income and Wealth, og Meddelanden från Konjunkturinstitutet Serie B: 13 »Nationalbokföring 1946—50« Stockholm 1951, 226 sider.

NATIONALREGNSKABET OG DETS ANVENDELSE

Endskønt den nye renaissance for nationalregnskabet er kort, har udviklingen været rivende.

Endnu i årene før krigen sigtede man gennemgående ikke videre end til at komme frem til forskellige aggregater, som nationalindkomst, nationalprodukt, konsum og investering. Først med J. R. W. Stones behandling af nationalregnskabet i »Definition and Measurement of the National Income and Related Totals«¹⁾ kommer denne særlige form for behandling af de enkelte størrelser i de økonomiske kredsløb helt frem i rampelyset, endskønt Ragnar Frisch væsentlig tidligere havde interesseret sig herfor.

Når regnskabet sejrede over aggregaterne, er det lige til; regnskabet giver meget mere, og derfor er det et bedre arbejdsinstrument, idet specifikationerne gør det muligt at opstille de aggregater, som man er interesseret i i en given situation. I det hele taget gør regnskabet det muligt at følge de forskellige del-størrelsers indbyrdes sammenhænge.

Der foreligger efterhånden en ikke ringe litteratur om nationalregnskabet. I det følgende skal navnlig på grundlag af to værker²⁾ anføres nogle betragtninger over nationalregnskabet og dets anvendelse.

I »Income and Wealth«, som omfatter 8 afhandlinger fra mødet i »International Association for Research in Income and Wealth«, Cambridge 1949, fremhæver franskmanden Jan Marczewski, hvorledes nationalregnskabet er vel forankret i fransk økonomisk tankegang, idet det kan føres helt tilbage til Quesnay's Tableau Economique.

Det var dog først, som nævnt, med Stones »Definition«, at nationalregnskabet rigtig blev genopdaget.

Stone — nationalregnskabets »grand young man« — lægger for i »Income and Wealth« med en afhandling: »Functions and Criteria of a System of Social Accounting«. Han fremhæver straks, og det synes typisk engelsk, »at et nationalregnskab er en *praktisk* måde at beskrive, hvad der sker inden for et økonomisk system, i det omfang dette kan udtrykkes gennem transaktioner mellem forskellige konti og ved hjælp af et dobbeltbogholderi-system.«

Stones system kræver tre klassificeringer nemlig: 1) visse konti, 2) visse sektorer og 3) visse transaktioner. Alle tre klassificeringer kan gøres mere eller mindre specificerede alt efter, om man ønsker mere generelle oversigter eller vil drive detailstudier.

Stone har tre konti: operating account (produktionskonto), appropriation account (indkomstkonto) og resting account (konto for opsparing og investering).

Det færreste antal sektorer, han benytter sig af i denne fremstilling, er fire, nemlig: Business Enterprises, Households and Non-profit-making Bodies, Public Collective Providers, Rest of the World.

Endelig opererer han med en række transaktioner (indførsel, direkte og in-

¹⁾ League of Nations, Committee of Statistical Experts: Report of the Sub-Committee on National Income Statistics — Appendix: Definition and Measurement of the National Income and Related Totals.

²⁾ Income and Wealth, Series 1, Bowes and Bowes, Cambridge 1951, 297 sider; International Association for Research in Income and Wealth, og Meddelanden från Konjunkturinstitutet Serie B: 13 »Nationalbokföring 1946—50« Stockholm 1951, 226 sider.

direkte skatter, transfereringer, opsparing, investeringer o.s.v.) forskellig efter hvilken sektor, man har med at gøre.

Det skal bemærkes, at vi her i Danmark ikke fuldt ud har fulgt Stones inddeling. For det første har vi kun *een* konto for opsparing og investering omfattende alle sektorer, og med hensyn til sektorerne har vi skelnet mellem en samle-sektor kaldet »konto for nationalprodukt og nationalindkomst« samt undersektorerne »Private personers driftskonto«, »Den offentlige sektors driftskonto« og »Danmarks udenlandske omsætning af varer og tjenester«. Ved indførelsen af den pågældende samle-sektor opnår man i nationalregnskabsopstillingen direkte at kunne belyse visse totale kategorier som nationalproduktet og nationalindkomsten etc. Siden Stone skrev sit bidrag til denne bog, er der sket det, at en »unit« i Cambridge med ham som formand har afgivet et forslag til »A Standardized System of National Accounts« til brug for O.E.E.C.-landene. Dette system er vedtaget som arbejdsgrundlag for disse lande, yderligere stort set antaget af F.N. I dette system har man bl. a. indført den »samle-sektor«, der er omtalt foran, og som kaldes »National Product and Expenditure Account«.

I forbindelse med det heromtalte skal også nævnes det svenske system. De sektorer, nationalregnskabet i dette system er delt op i, er institutionelt bestemt, således at forskellige størrelser, der ud fra et institutionelt synspunkt er ensartede, henføres til samme sektor. Sektorerne er følgende:

- I. Virksomheder, der handler privatøkonomisk,
- II. Statslige myndigheder,
- III. Kommunale myndigheder,
- IV. Husholdningerne,
- V. Betalingsbalancen og
- VI. Opsparing og investering.

De to sidste sektorer er ikke institutionelt bestemt og kaldes derfor heller ikke sektorer. De er, ligesom kontoinddelingen indenfor sektorerne, funktionelt bestemte. For sektorerne er kontoinddelingen følgende: Produktion, fordeling på indkomstarter, konsum og opsparing. Denne opdeling synes meget logisk og motiveres med det naturlige forløb: Indkomsterne dannes i produktionen, så sker der en omfordeling gennem ensidige monetære transaktioner (transfereringer), og endelig anvendes de efter omfordelingen fremkomne disponible indkomster til konsum eller opsparing.

I det (omtrent) endelige system fra F.N., som nævntes ovenfor, er kapitaltransfereringerne givet for de enkelte sektorer. Dette medfører, at systemet på en måde kommer til at forfølge to formål. Denne tanke har svenskerne allerede i den omtalte afhandling været inde på og taget den logiske konsekvens heraf, idet der fuldt i overensstemmelse med den fordomsfri udogmatiske ånd, der giver sig udtryk i Konjunkturinstitutets publikationer og i artikler forfattet af dets chef, er indført to nationalregnskabstyper, et til brug ved det, der kaldes for en resultatanalyse, et til brug ved en konjunkturanalyse.

Ved resultatanalysen i forbindelse med nationalregnskabet forstås »uden krummelurer« en analyse af det økonomiske resultat — således som det giver sig udtryk i produktion, investering og konsum m. v. Man ønsker at følge de reale transaktioner almindeligvis udtrykt i markedspriser.

Den anden opstilling, som følger konjunkturanalytiske formål, har søgt at belyse de forskellige realiserede monetære transaktioner og med udgangspunkt

heri at komme frem til opsparingen og investeringens størrelse, således som disse størrelser opfattes af erhvervslivet m. v.

Ved således at ville forfølge forskellige formål i de to opstillinger bliver det naturligt, at forskellige konstruerede transaktioner ikke indgår i alternativ 2, men erstattes af andre faktiske. Således erstattes de realøkonomisk relevante afskrivninger — sådan må de ømtålelige afskrivninger efter alternativ 1 udlægges, jfr. det følgende, — med de faktiske afskrivninger, som dog også er »ømtålelige«. I stedet for at statens årlige bruttoinvesteringer vedrørende forsvar og veje m. v. afskrives samme år, hvad de gør efter alternativ 1, benyttes her i alternativ 2 de budgetmæssige afskrivninger. Ligeledes erstattes beregnet leje for egen bolig med de udgifter vedrørende reparationer og vedligeholdelse, som faktisk er afholdt o. s. v.

En anden konsekvens af det ændrede synspunkt for resultatanalyse til konjunkturanalyse er, at inddelingen i produktions-, omfordelings- og konsumkonto er af mindre interesse. Efter alternativ 1 er renter og skatter anført på omfordelingskontoen, medens de fra et konjunkturanalytisk synspunkt er at sidestille med de andre produktionsomkostninger, som i alternativ 1 indgår på produktionskontoen.

Man kan vel efter det anførte understrege, at alternativ 1 søger en belysning af de realøkonomisk relevante størrelser og disses forskellige sammenhæng, medens man efter alternativ 2 holder sig til, hvad der faktisk er sket, og som er monetært måleligt, uanset om det er realøkonomisk relevant eller ej; fra et snævert konjunktursynspunkt derimod særdeles relevant for denne analyse.

•

I nationalregnskabet findes flere størrelser, som er vanskelige at bestemme.

I denne forbindelse er det morsomt at se, hvorledes svenskerne endelig har måttet kapitulere med hensyn til bestemmelse af afskrivningerne. Fra svensk side har man nemlig længe holdt stand mod at ville beregne afskrivningerne, fordi det både teoretisk og statistisk-teknisk er uhyre vanskeligt at nå til fornuftige resultater. Da man internationalt har brug for nettotal, har svenskerne kapitulert over for verdens brutale krav — men med syv kors for sig, jfr. følgende udtalelse, som både er morsom og lærerig: »För att någon enhetlighet skall kunna erhållas i dessa i sig godtyckliga kalkyler presenteras här procentuellt beräknade avskrivningssiffror. Posten har försetts med tilläget $\pm$ y för at visa, hur ett annat antagande om avskrivningen förplanter sig i räkenskapen«. Det synes som om man, inden man har slået de syv kors, også har »vasket hænder«. Man har altså faktisk gjort noget, men vel ikke løst noget, udover, at der gives nogle tal.

En anden dubiøs størrelse kommer man til — og er samtidig i en helt anden verden — når man i Simon Kuznets afhandling om Government Product and National Income i »Income and Wealth« møder den gamle stridskæphest om delingen af de offentlige ydelser i »intermediate products« og »final products«, hvor kun final products skal indgå som offentlig konsum.

Han skelner mellem 3 former for offentlige ydelser:

1) produktionsfremmende tjenesteydelser, 2) egentlige kollektive tjenesteydelser og 3) egentlig offentligt konsum.

De to første grupper opfatter Kuznets som »intermediate products« og kun den sidste er »final«.

Den første gruppe af tjenesteydelser er sådanne, som direkte kommer erhvervslivet til gode; gøres vejene bedre ved hovedreparation m. v., vil dette kunne nedsætte produktionsomkostningerne for erhvervslivet og derigennem forøge nettofortjenesten. Omkostningerne ved nyanlæggene er derfor medgået som »nationalindkomst« gennem erhvervslivets forøgede fortjeneste og må ikke tages med en gang til. Det egentlige kollektive konsum (politi, justitsvæsen, forsvar) skal heller ikke med, idet hele dette apparat er nødvendige omkostninger for at holde samfundet i »working order«. Tilbage bliver der kun sådanne tjenesteydelser, som er karakteriseret ved, at de direkte kommer konsumenterne til gode og til en pris, der normalt er lavere end den tilsvarende på det frie marked (hospitalsophold, offentlig undervisning o. s. v.).

Hele denne deling er nu opgivet af vist nok alle lande, dels af statistiske grunde, det kan være vanskeligt at skelne mellem produktionsfremmende — og andre tjenesteydelser, dels fordi de kollektive tjenesteydelser lige så godt som det egentlige offentlige konsum kommer konsumenterne til gode. Kuznets afhandling er på en måde post festum, men bliver dog ikke af den grund uinteressant, fordi den er båret af en trang til at gå i dybden, parret med et meningernes mod, der viser sig i, at han stadig anlægger visse almene velfærdsbetragtninger på nationalindkomsten, medens mange i højere grad udelukkende betragter nationalindkomsttallene som et analytisk instrument i konjunkturbeskrivelsen uden filosofiske kruseduller.

I forbindelse med opstillingen af nationalregnskabet skal det sluttelig nævnes, at svenskerne har gennemført et ret indviklet system for at belyse sikkerheden på materialet. Da disse vurderinger i ikke ringe grad må bero på subjektive skøn, og da hele denne minutiøse karaktergivning kan skabe en almindelig mistillid til regnskabsopstillingen, vil det, synes det mig, være at foretrække, at man i stedet indledningsvis stærkt betoner, at visse størrelser er usikre og mere usikre end andre. Det gælder eksempelvis størrelser, der er bestemt som rester.

*

Der kunne også være grund til at omtale spørgsmålet om deflatering af tallene. J. B. D. Derksen har i »Income and Wealth« skrevet en afhandling om »International Comparisons of Real National Income: An International Survey«. Efter at have gået de forskellige deflateringsmåder igennem, slutter han sin afhandling med at betone, at den deflatering, som efter hans skøn er den mest værdifulde for den økonomiske analyse, er en deflatering af de enkelte komponenter inden for »National Expenditure«, altså konsum, investering og udførselsoverskud m. v.

Konsumet foreslår han deflateret ved at multiplicere de enkelte års konsumerede mængder med basisårets priser. For det offentlige konsum foreslås det, at lønningerne deflateres med et lønindex, og hvis det er muligt — tilføjes det meget smukt — bør hensyn tages til ændringer i produktiviteten. Vareindkøbene skal deflateres med et særligt index. Bruttoinvesteringerne i indlandet bør deflateres med passende prisindex. Udførselsoverskuddet m. v., positivt eller negativt, bør efter Derksens mening altid deflateres med et importprisindex, og argumentationen herfor er den, at eksporten er en betaling for nuværende eller fremtidig import. Dette er en ren velfærdsbetragtning (terms of trade-synspunktet) og forekommer mig ikke relevant, når man vil benytte tallene i en økonomisk analyse.

Iøvrigt er det morsomt at se, at der er løbet meget vand i stranden, siden Derksen skrev denne afhandling, for nu ville han i formentlig langt højere grad

have diskuteret spørgsmålet om mulighederne for at foretage en deflatering af en input-output tabel.

Den sidste afhandling i »Income and Wealth« af W. B. Reddaway omhandler også deflateringsproblemer, således som titlen angiver »Some Problems in the Measurement of Changes in the Real Geographical Product«.

Reddaway er i modsætning til Derksen mest interesseret i en deflatering af de enkelte erhverv. Han fremhæver meget klart, at den ideale måde at deflatere de enkelte erhvervs bidrag til nationalproduktet på måtte være, som bl. a. fastslået af Geary, at deflatere henholdsvis produktionsværdien og værdien af de medgåede rå- og hjælpestoffer hver for sig. Han er dog også klar over, at dette kan være vanskeligt at gøre i praksis, og at man, såfremt »råstofprocenterne« ikke ændres nævneværdigt, med tilnærmelse kan benytte produktionsværdierne inden for de enkelte industrier (i faste priser) eller produktionsindeks som index for ændringerne i nationalproduktet for de pågældende industrier.

Han betoner iøvrigt, at de beregninger, han har foretaget for U. K. i samarbejde med Carter og Stone, giver udtryk for faktiske ændringer, som nationalproduktet er undergået målt i faste priser helt uanset, om det synes relevant set fra et velstandssynspunkt eller ej. Bruges der eksempelvis mere kul i en kold vinter, påvirker det beregningerne, selvom det måske ikke burde gøre det, hvis man anlagde en velfærdsbetragtning.

Det skal tilføjes, at fra den forannævnte »Cambridge unit« foreligger en redegørelse over, hvilke veje man bør gå ved deflateringen, som har været drøftet mellem repræsentanter fra O.E.E.C.-landene på et møde i Paris i september 1952. Dette dokument er det første forsøg på en systematisk gennemgang af problemerne, og det bør nok kendes i en videre kreds, når det foreligger i sin endelige udgave.

En ting, som vel særlig måtte interessere, er den betydning, man kan tillægge nationalregnskabet. Stone peger i den foran nævnte afhandling på tre fundamentale ting:

1. Nationalregnskabet gør det muligt at gå fra mere generelle teoretiske definitioner over til en detaljeret empirisk beskrivelse. Nationalregnskabet bliver på en måde »a meeting place for economic theory and practical measurement.«
2. Nationalregnskabet giver anledning til indsamling af relevant økonomisk statistik, som man hidtil har savnet.
3. Nationalregnskabet vil ofte være den bedste måde at vise økonomiske størrelser og sammenhænge.

Herudover kan nævnes, at nationalregnskabet kan være et værdifuldt redskab ved undervisningen. Nationalregnskabet kan endvidere være den naturlige fremstillingsform ved belysning af et lands økonomiske udvikling, også når man vil sige noget om fremtiden, hvilket jo sker i form af et nationalbudget. Endelig vil nationalregnskabet kunne være værdifuldt ved internationale sammenligninger. Relationerne er jo ofte mere interessante end nogle absolutte tal.

En ting, som Stone måske ikke fremhæver tilstrækkeligt skarpt, er nationalregnskabet *statiske* karakter. Et nationalregnskab belyser noget *ex post*, der stemmer. Derimod vil nationalregnskaber over en årrække kunne være en værdifuld hjælp ved en dynamisk analyse.

Sluttelig kan det nævnes, at svenskerne har interesseret sig levende for at foretage sammenligninger mellem budget og det senere konstaterede tal og i sammenfattende synspunkter gøre op, hvorfor der ikke kan ventes overensstemmelse.

1. De hypoteser, man opstiller ved årets begyndelse om den økonomiske udvikling, behøver ikke at holde stik. En ændring i det økonomiske klima, som man ikke har kunnet forudse, kan få meget stor indflydelse specielt på sådanne poster som opsparing og ændringer i lager.
2. Der synes at være tendens til at skønne i underkanten, altså med små afvigelser fra, hvad man ved fra det foregående år. Denne forsigtighed synes også at indeholde et vist element af »taktisk« forsigtighed.
3. Statistiken er stadig ufuldstændig. Dette kan medføre afvigelser. Særlig for Sverige har det hidtil ikke været gørligt at foretage en særlig indgående opgørelse efter erhverv. Med rette henvises der til, at når en sådan opgørelse kan foretages, vil man få en sikrere statistik.

Kjeld Bjerke.